

Кобилянська Людмила Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент
Національний університет харчових технологій,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Формування інтелектуального потенціалу та поступове перетворення людських ресурсів в інтелектуальний капітал визначається як національний інтерес кожної держави. Стратегічними орієнтирами для національних економік країн світу на сучасному етапі розвитку світового господарства та запорукою виходу з кризи залишаються впровадження досягнень науки у всі сфери життя суспільства, створення робочих місць у наукомістких і високотехнологічних галузях, зростання конкурентноздатності товарів та послуг, збільшення обсягів міжнародної торгівлі.

В Україні понад 2/3 загального обсягу товарів вітчизняних виробників припадає на галузі, що виробляють сировину, матеріали й енергоресурси, тобто на продукцію проміжного споживання. Така ситуація унеможлиблює забезпечення економічного зростання через низьку ефективність сировинних виробництв. Наслідки технологічної деградації надзвичайно гостро відчувалась під час останньої світової кризи, адже вітчизняне промислове виробництво значною мірою підтримувалось зовнішнім фактором, а саме – високим рівнем експортної орієнтації промислового виробництва. Нині в Україні, передусім, враховується експортний потенціал виробництв, а не їх технологічна перспективність. За таких умов навіть тимчасове економічне зростання не забезпечує перехід до стадії постіндустріального розвитку суспільства, таким чином, національна економіка позбавляється майбутнього.

Активізація інноваційної діяльності в Україні стримується через орієнтацію економіки на екстенсивний тип відтворення, який характеризується застарілістю методів планування, обмеженням доступу підприємців та виробників до інформації та винаходів у сфері інноваційних технологій,

відсутністю фінансів, а також механізмів їх залучення для започаткування та розвитку новітніх видів діяльності, недостатньою підтримкою та стимулюванням з боку держави сфери інноваційної політики.

В Україні очевидно залишається нереалізованість комплексного планового підходу щодо розвитку науки і інновацій, починаючи з державного та галузевого рівня і закінчуючи регіональним та мікрорегіональним. Законодавча, правова, фінансова, інституційна, кадрова, інформаційна сфери діяльності національної господарської системи перебувають на початкових стадіях розвитку та потребують значного доопрацювання та вдосконалення. До того ж, непереконливими або неіснуючими в Україні залишаються економічні спонуки, зокрема, стимулюючі чинники інноваційної діяльності. Фінансово-кредитні та податкові інструменти впливу на реалізацію інноваційного розвитку економіки в нашій країні також не залучено.

Державне регулювання в Україні носить формальний, декларативний характер. Законодавчій складовій, котра є лише одним із чинників реального впровадження інновацій у виробництво, притаманні фрагментарність та непослідовність. В цьому сенсі, брак цілісної та всеосяжної системи законодавства в інноваційній сфері обумовлює відокремленість наукової та дослідницької діяльності від виробництва. Нині вітчизняне виробництво, наука й освіта регулюються окремими нормативно-правовими актами. З цієї причини унеможлиблюється запровадження дієвих інструментів інноваційної політики, ускладнюється здійснення переходу на інноваційний шлях розвитку економіки та масове впровадження інновацій у виробництво, підвищення конкурентоздатності національної економіки України.

Поряд із недосконалим законодавчим регулюванням та відсутністю економічних стимулів для суб'єктів господарювання не вирішеними залишаються такі питання як фінансування відповідних державних програм та залучення іноземних інвестицій.

Одним із основних чинників неефективності інноваційної політики в нашій країні залишається відсутність належного фінансування наукової та

дослідницької діяльності або нераціональне їх застосування. Фактичні витрати державного бюджету України на наукові розробки і дослідження значно скоротились, зменшилися також загальні витрати за рахунок всіх джерел фінансування на наукові дослідження.

Нині необхідна державна підтримка та фінансування багатьох наукових проектів та впровадження новітніх технологій. Україна має потужний потенціал матеріалознавчої науки у таких напрямках як енергогенеруючі та енергозберігаючі технології, ядерна фізика, математика, наноматеріалознавство та нанотехнології, створення функціональних матеріалів для електроніки, лазерної та діагностичної техніки, оптоелектроніка, аерокосмічні технології, створення новітніх композиційних матеріалів, геноміка та біотехнології, кріотехнології, інформаційні технології. Ціла низка вітчизняних розробок сьогодні складає конкуренцію провідним країнам на світовому ринку.

Розвиток конкурентоспроможної інноваційної системи України залежить від впровадження низки реорганізаційних заходів. Існує гостра потреба в оптимізації нормативно-правової бази стосовно впровадження та поширення інновацій; забезпеченні взаємодії української науки та виробництва; концентрації зусиль в рамках компетентних органів виконавчої влади; ліквідації тіньових схем, корупції та неефективного використання державних коштів; створенні єдиної національної мережі пошуку, аналітичної обробки, зберігання, обміну інформації наукового та виробничо-технологічного змісту; забезпеченні діяльності системи податкового стимулювання; розробленні системи державного фінансування та підтримки інноваційних проектів, а також залучення позабюджетних коштів; організації державної підтримки розвитку сучасного інноваційного середовища та застосування інновацій в усіх сферах національної економіки. Лише комплексно поєднуючи водночас наукові та технічні досягнення з підприємництвом та управлінням, а також державною підтримкою у сфері фінансування, стимулювання, регулювання інноваційної діяльності, можна сподіватися на позитивні результати у майбутньому.